СТАНОВИЩЕ

ОТНОСНО: проект на Закон за водоснабдяване и канализация, юни 2024

ОТ: ИНИЦИАТИВЕН КОМИТЕТ учреден на 10.11.2020 г. по реда на чл. 45 от Закон за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление

На основание чл. 44 от Закон за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление, Инициативен комитет Сапарева баня дава отрицателно становище на проекта на Закон за водоснабдяването и канализацията, юни 2024, публикуван за обществено обсъждане на 10.06.2024 г. на Портала за обществени консултации по отношение на разпоредбите, които касаят задължително окрупняване на обособените територии.

Настояваме от проекта на Закон за водоснабдяването и канализацията да отпаднат разпоредбите, касаещи задължително присъединяване на общинските ВиК дружества към Асоциациите по ВиК на обособената територия и задължително предоставяне в управление от областната асоциация на ВиК системи – публична собственост на Община Сапарева баня, разположени на територията на област Кюстендил, както и разпоредбите предвиждащи задължително окрупняване на обособените територии и автоматично прекратяване на сключените договори от кметовете на общини с местните ВиК оператори.

МОТИВИ КЪМ ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

В проекта на Закон за водоснабдяването и канализацията, публикуван за обществено обсъждане на 10.06.2024 г. на Портала за обществени консултации, подготвен въз основа на законопроекта изготвен през септември 2022 г. от работна група, сформирана със заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството, се запазват поставените цели във варианта на законопроект от 2020 г., тоест основната цел на този законопроект е да обедини в един нормативен акт всички обществени отношения, свързани със собствеността, изграждането, управлението и контрола на ВиК системите и съоръженията, статута на Асоциациите по ВиК, както и правомощията и собствеността на ВиК операторите.

Това е четвъртото отрицателно становище, което изразяваме във връзка с проекта на Закон за водоснабдяването и канализацията, включително подписка по чл. 49, ал. 1 от Закон за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление.

Твърди се, че са взети под внимание всички относими коментари и становища, отразени в Портала за обществени консултации в периода 2022-2023 г., настъпилите промени в отрасъла и нормативната уредба в периода 2020-2024 г. Към настоящия проект на Закон за водоснабдяването и канализацията, публикуван за обществено обсъждане на 10.06.2024 г. на Портала за обществени консултации, е приложена таблица за отразяване на постъпилите предложения от общественото обсъждане, проведено в периода 11.04.2023 г. до 11.05.2023 г.

Категорично не сме съгласни с твърдението, че са взети предвид всички относими коментари и становища, защото като се проследят и анализират отразените в Таблицата от май 2023 г., е видно, че са приети четиридесет и едно /от общо сто осемдесет и пет точки, изложени в двадесет и пет становища/, частично приети четиридесет /от общо сто осемдесет и пет точки, изложени в двадесет и пет становища / и то само становища, касаещи отстраняване на технически неточности и предложения свързани с правомощия и права на министъра на Регионалното развитие и благоустройство. От отразените в Таблицата становища от декември 2022 г., е видно, че са приети две /от общо тридесет и три/, частично приети тринадесет /от общо тридесет и три/, отново касаещи отстраняване на технически неточности и предложения свързани с правомощия и права на министъра на Регионалното развитие и благоустройство.

Всички становища, изразяващи негативно отношение по съществените страни на Законопроекта като присвояване на чужда собственост, противоконституционни права и задължения, цена на водата, отговорности при доставка на некачествена питейна вода и други подобни, отразени в Таблиците от май 2023 година и от декември 2022 г., са отхвърлени с един и същи аргумент: Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ).

Също така се твърди, че проектът е прецизиран в съответствие с изискванията на НПВУ. Това също е невярно и цели заблуда на всички заинтересовани лица в качеството им на потребители, тоест на цялото население на Република България.

Считаме, че при необходимост и с оглед изпълнение на условията на НПВУ, може да бъде приет Закона за водоснабдяване и канализация, като се изключи изричното уточнение в чл. 4 от Проекта на ЗВиК, съгласно което обособените територии „съвпадат с административните области, съобразно административно-териториалното устройство на страната“, както и свързаните с това уточнение разпоредби в преходните и заключителните разпоредби. Премахването на посоченото уточнение няма да бъде в противоречие със заложеното в НПВУ, доколкото в същия е предвидено новият закон да „създава ПРЕДПОСТАВКИ за консолидация при предоставянето на ВиК услуги. По никакъв начин в него не е предвидено изискване какви да са тези предпоставки, а още по-малко е изрично посочено условие обособените територии да съвпадат с административните области в страната, поради което приемането на задължителната консолидация не е изискване на НПВУ.

Приемането на проекта на ЗВиК с предложеното от нас отпадане на уточнението по чл. 4 би било компромисно и от една страна няма да доведе до прекратяване на общинските ВиК оператори, от друга страна ще изпълнява заложените цели в НПВУ, доколкото предпоставките за консолидация ще са създадени – всяка една Община ще може да реши дали и към коя Асоциация по ВиК за се присъедини.

Считаме, че консолидирането, следва да бъде извършено ЕДИНСТВЕНО на основание конкретна икономическа логика и желание на съответните общини, а не насилствено и по области.

В Доклада за цялостната предварителна оценка на въздействието на Законопроект за водоснабдяването и канализацията е разписано, че на първо място стоят българските граждани. Защо тогава никой не взема предвид желанието на същите тези български граждани? И то при положение, че единственото желание на тези граждани е никой да не закача техните ВиК оператори, защото са доволни от тях. Тези граждани не желаят финансиране за изграждане на ВиК структури нито с държавни, нито с европейски средства.

Категорично не сме съгласни с твърдението, че са взети предвид всички относими коментари и становища, защото като се проследят и анализират изразените становища от ноември 2020 г. до настоящия момент, качени в Портала за обществени консултации, не е взето под внимание нито едно от тях изразяващо негативно отношение в предложения сега Проект на Закон за водоснабдяването и канализацията.

Не е взета предвид подписката по чл. 49, ал. 1 от Закон за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление от Инициативен комитет Сапарева баня под входящ номер 08-00-961/25.11.2020 г.

Това, че за пореден път изразените отрицателни становища се определят като „неотносими", създава предпоставки за мисли в посока преследване на частни интереси и цели с приемането на Закон за водоснабдяването и канализацията в този си вариант. Към това като се прибави и фактът, че се твърди, че НПВУ е разработен на база Специфична препоръка (СП) на Съвета на Европейския съюз (Съвета) от 2019 и 2020 г., в които обаче няма препоръки за окрупняване и одържавяване, вече категорично се затвърждава убеждението за користните цели, които се преследват.

1. В чл. 5, ал. 2 от проекта на ЗВиК се предвижда в границата на една обособена територия по чл. 4 /територията на страната за целите на управлението, планирането, изграждането и експлоатацията на ВиК системите и за предоставянето на ВиК услугите се разделя на 28 обособени територии, които съвпадат с административните области, съобразно административно-териториалното устройство на страната/, само един ВиК оператор да може да осъществява дейностите по стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите, публична общинска и/или публична държавна собственост, и предоставяне на ВиК услуги с ВиК инфраструктура, публична общинска и/или публична държавна собственост.

С предложената разпоредба обаче фокусът на посочената по-горе цел се измества и изцяло се променя действащата нормативна уредба, като се предлага консолидиране на ВиК операторите чрез задължително окрупняване на обособените територии. **Считаме, че с тази разпоредба се нарушават Конституцията на Република България, действащото европейско и национално законодателство, както и основни демократични принципи.**

Разпоредбата на чл. 5, ал. 2 от проекта на ЗВиК противоречи и на чл. 17, ал. 1, т. 1 от Закона за местното самоуправление и местната администрация. Предложената разпоредба не предполага получаване на съгласие от съответната община, а директно поставя същата, както и нейните жители, в ситуация, в която нямат право на избор кой ВиК оператор да осъществява дейностите по стопанисване, поддържане и експлоатация на ВиК системите, публична общинска собственост, и предоставяне на ВиК услуги с ВиК инфраструктура, публична общинска собственост на територията на дадена община.

С предложения текст се нарушава чл. 3 от Европейската харта за местно самоуправление от 15.10.1985 г. /ЕХМС/, който определя местното самоуправление като право и реалната възможност за местните общности да регулират и да управляват в рамките на закона, на тяхна отговорност и в интерес на тяхното население съществена част от обществените дела.

Не е налице нормативен текст в европейското право, който да задължава общините да се присъединяват към една Асоциация по ВиК на територията на една област, както и липсва нормативен текст, съгласно който ВиК операторите следва да се консолидират.

Съгласно окончателен доклад от проучване за ВиК услугите в избрани страничленки на Европейския съюз от края на 2015 г. предназначен за Европейската комисия, както и Доклад за управлението на ВиК услугите в Европа на Европейската федерация на националните асоциации по ВиК услуги от 2018 г., всяка страна е уредила

предоставянето на ВиК услуги по различен начин, като в нито една от тях не се наблюдава окрупняване на обособени територии и консолидиране на ВиК оператори. **Именно поради тази причина СП 3 от 2019 г. и СП 3 от 2020 г. на Съвета предлага реформа за въвеждане на нов регионален подход, като се отчитат регионалните различия /СП 3/2020/. В двете препоръки се набляга на повишаване ефективността на публичната администрация. Как точно ще бъде постигнато това, при положение, че в законопроекта е предвидено да се създаде нов орган за регулиране на ВиК услугите, като независим специализиран държавен орган.**

НПВУ се твърди, че е разработен именно на база СП на Съвета от 2019 и 2020 г., в които обаче няма препоръки за окрупняване и одържавяване, даже напротив, препоръчва се отчитането на регионалните различия.

Жителите на Община Сапарева баня многократно са изразявали своето несъгласие за присъединяване към Асоциацията по ВиК на обособената територия на Кюстендилска област.

С приемането на разпоредбата на чл. 5. ал. 2 от проекта на ЗВиК за жителите на Община Сапарева баня ще настъпят необратими негативни последици - значително поскъпване на разходите за предоставяне на гражданите на общината на ВиК услуги, неминуемо съкращаване на персонал и ликвидиране на местното ВиК дружество, както и влошаване качеството на предоставяната услуга.

2. В §12. ал. (4) от Преходните и заключителните разпоредби на проекта на ЗВиК се предвижда автоматично прекратяване на сключените договори от кметовете на общини с местните ВиК оператори и задължително предоставяне на общинските ВиК съоръжения на Асоциация по ВиК, която съгласно ал. 5 от същата разпоредба, от своя страна ще ги предостави на избрания ВиК оператор.

С предложената разпоредба се нарушава чл. 140 от Конституцията на Република България, съгласно който общината има право на своя собственост, която използва в интерес на териториалната общност.

В съдебната практика, когато разпоредбите на подзаконов нормативен акт противоречат на законов такъв, то те не се прилагат. В такъв случай как се залагат в проекта на ЗВиК разпоредби, които противоречат на върховния закон на Република България?

С приемане на разпоредбата, Община Сапарева баня автоматично ще се задължи да прекрати сключения с общинското ВиК дружество договор и да предостави общинските ВиК съоръжения на Асоциацията по ВиК, която от своя страна ще ги предостави на избрания ВиК оператор, което ще доведе до плащане на единна цена от местното население за вода, съответно до увеличаване разходите на жителите на общината, предвид по-високата в пъти цена на водата във ВиК Кюстендил.

Интересът на териториалната общност в настоящия случай не е прехвърляне на съоръженията, публична общинска собственост и активите, в това число, капитала на общинското дружество, на окрупнената обособена територия в лицето на Асоциация по ВиК, повишаване цената на водата и съкращаване на работни места, респективно прекратяване и ликвидация на общинското ВиК дружество. При тази разпоредба също се наблюдава задължаване на общините за предприемане на нарочни действия без извършване на предварителен анализ и проучване на евентуалните последици.

В §14 (2) от Преходните и заключителните разпоредби на проекта на ЗВиК се предвижда Столична община да не попада в обхвата на разпоредбите. **Коя точно е причината, поради която изключение може да бъде направено за една община, а за още осем не може? И защо останалите осем общини, които насилствено трябва да бъдат присъединени към Асоциациите по ВиК възпрепятстват изпълнението на Националния план за възстановяване и устойчивост, а Столична община не го възпрепятства?**

3. С § 8 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗВиК се предлага следното: В административните области, в които не е извършено обединяване (консолидация) общините, които не са членове на асоциацията по § 7, ал.1, се присъединяват към асоциацията в 3 месечен срок от влизането в сила на този закон. По силата на предложения § 9, в случаите по §8 собствениците на ВиК системи – публична собственост на прекратените обособени територии стават по силата на този закон членове на асоциацията по ВиК за обособената територия, към която са присъединени прекратените обособените територии.

Считаме, че с цитираните разпоредби на практика се ликвидира свободната стопанска инициатива на общините и реално се извършва процедура по масовизация на ВиК сектора.

4. Не на последно място следва да се отбележи, че НПВУ е приет с Решение за изпълнение на Съвета от 04.05.2022 г. за одобряване на оценката на Плана за възстановяване и устойчивост на България (ST 8091 2022 INIT) и Приложение към решение за изпълнение на Съвета за одобряване на оценката на Плана за възстановяване и устойчивост на България (ST 8091 2022 ADD 1 - NOTE).

С решението се одобрява и уточнява размерът на финансирането, а с приложението се изисква приемането на ЗВиК, с който трябва да се предвидят условията на консолидиране при предоставянето на водоснабдителни и канализационни услуги и да се въведат еднакви условия по отношение на критериите за качество и ефективност на услугите, които трябва да бъдат изпълнени от ВиК операторите. Със законодателството трябва да се уточнят механизмите за определяне на тарифите и да се гарантира разходно ориентираното ценообразуване за ползването на системите и на услугите, като същевременно се гарантира и финансовата устойчивост на операторите.

Така записаната мярка не указва присвояване и одържавяване на чужди активи чрез принудителна консолидация, особено на ВиК оператори с финансова устойчивост, какъвто е „ВиК Паничище“ ЕООД. Не намираме причина, на територията на една административна област да има само една Асоциация по ВиК и да действа само един ВиК оператор, при положение, че той отговаря на изискванията на ЗВиК по отношение критериите за качество и ценообразуване.

Също така с приложението вече е одобрена мярка по изграждане, реконструкция и модернизация на водоснабдителни и канализационни системи и пречиствателни станции за питейни и отпадни води в 13 агломерации, вече определени поименно. Единственото изискване, за да се осъществи инвестицията е тези агломерации да са част от консолидиран ВиК оператор.

Това означава, че отказът на община Сапарева баня да се присъедини към Асоциацията по ВиК по никакъв начин не пречи да се осъществяват инвестиции в други общини, присъединили се към Асоциациите.

Предвид мотивите, изложени в т. 1, 2, 3 и 4 по-горе следва да се запази към момента действащата законова уредба регламентирана в сега действащия Закон за водите **или проекта да бъде променен в насока допускане на свободна стопанска инициатива на общините по отношение на ВиК сектора .**

Непрекъснато в публичното пространство излизат сигнали от общини, които са присъединени към Асоциациите по ВиК и искат да излязат от там, недоволни.

При учредяването на Асоциация по ВиК, във връзка с отпускане на средства за развитие на водния сектор, практиката показва, че обикновено средствата отиват за областните центрове, а малките общини не получават почти нищо, откъдето произтича и тяхното недоволство, а цената е единна за цялата Асоциация по ВиК.

На практика, малките общини съфинансират чрез високите цени проектите на областните центрове за сметка на понижено качество на предоставяната ВиК услуга.

През 2016 г. жителите на община Сапарева баня бяха изправени пред същия казус за присъединяване на общината към границите на Асоциацията по ВиК на обособената територия на област Кюстендил, което както сега предизвика огромно обществено недоволство и Общински съвет със свое решение категорично отказа присъединяването. Различното, осем години по-късно, е в това, че **към днешна дата дори не се иска съгласието на местната общност за присъединяването ѝ към Асоциацията по ВиК**, а само с няколко текста в новия законопроект за ВиК, общината е задължена да предостави на новата Асоциация по ВиК всички съоръжения и да прекрати автоматично договора си с местния ВиК оператор с цел сключване на допълнително споразумение към договора с консолидирания ВиК оператор.

Считаме, че в този проект на закон прозират користни цели, като чрез насилствено окрупняване на сектора да бъде ликвидирана възможността на общините за свободна инициатива посредством, което да не бъде допусната възможност за сравнение на качеството на ВиК услугата предоставяна от ВиК дружество, собственост на община и услугата предоставена от ВиК асоциацията, посредством нейния оператор. Считаме, също така, че прозира користната цел - след като бъдат усвоени средствата за обновяване на ВиК сектора, същия да бъде приватизиран на национално ниво, от което естествено негативните последствия ще бъдат за крайния потребител.

С оглед значимостта на поставения проблем и огромното обществено недоволство сред жителите на Община Сапарева баня по отношение на цитираните разпоредби от Проекта на Закон за ВиК, Ви информираме, че населението на общината е в готовност за организиране на протестни действия за запазване на общинското „ВиК Паничище" ЕООД и неприсъединяването му към Асоциацията по ВиК на обособената територия на област Кюстендил.

„Питейната вода не е търговски продукт, а природно богатство - наследство, което следва да бъде опазено и защитено".

ИНИЦИАТИВЕН КОМИТЕТ:

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....